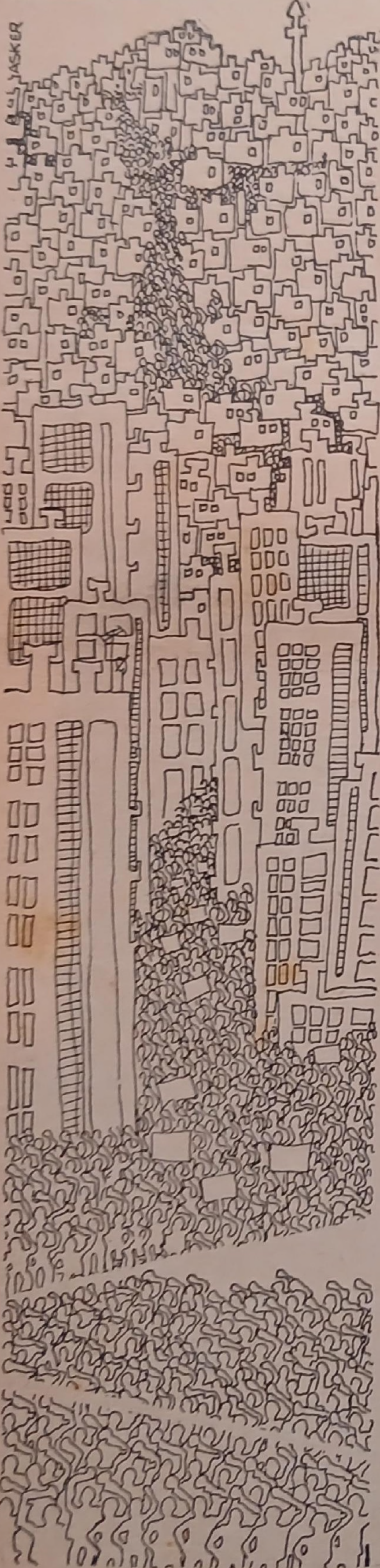
AĞUSTOS 1970

6

halkın dostları

DEVRİMCİ DAYANIŞMA ZORBALIĞI VE ZORBALARI KAHREDECEKTİR!

Onlar 16 Haziranda Büyük Yürüyüşe kalktıkları zaman bütün Türkiye Halklarının yüreği kabarmıştı. Ve bütün Amerikancı köpeklerin, işçi düşmanlarının ve bezirgân orostopolların kuyruğu sıkışmıştı.

Bu gün kardeşlerimiz hapsedilirken, işten atılırken, baskı ve tehdit altında tutulurken Türkiye halklarının yüreği yine kabarmaktadır. Onların uğradıkları işkenceleri tenimizde duyuyor, onların öfkesini yaşıyoruz. Patronların ve kuklalarının gösterdiği cüret, zalimlerin telâşından başka bir şey değildir.

İşçi kardeşlerimizin sıkı yönetime rağmen yürüttükleri ve gücü gün geçtikçe artan devrimci direnişi onların safında kenetlenerek ve bütün olanaklarımızı seferber ederek desteklemeliyiz. Demokratik ve sosyalist güçlerin temel görevi patronların terörüne karşı birleşmek, çabalarını birleştirmek, haksızlıkları ortadan kaldırabilmek için etkin bir eyleme girmektir.

Yaşasın işçi sınıfına omuz veren devrimcilerin birliği!

Kahrolsun zorbalar!

İSMET ÖZEL

KÜLTÜR ÜZERİNE (II)

Bugün toplumsal bilincimizi oluşturan karmaşık ilişkiler bütünü içinden kültürü soyutlayıp çıkarmak, onun sorunları üzerine yargılara varmak sanıldığından zor. Kültürü eğitimden, bilimsel bilgi alanından, tekniğin getirdiği yeti ve alışkanlıktan, siyasi çalışmanın, felsefenin, edebiyat ve sanatın getirdiği değerlerden ayrı düşünmek mümkün olmadığı gibi, bütün bunların özel sorunlarından sıyrılıp ayrıca kültürün dinamiği ve yasaları üzerine söz etmek kolay değil. Hele devrimci kültür mücadelesini -doğal ve zorunlu olarak- emperyalizme karşı iktisadi ve siyasi alanda yürütülen kavganın bir bölümü olarak düşündüğümüzde ideolojik propaganda ile kültürel çalışma arasına çekeceğimiz çizgi bizi çok düşündürecektir. Ama yine de «ulusal kültür» «burjuva kültürü» «sosyalist kültür» kavramlarının sınırlandırdığı anlam içinde düşüncelerimizi berraklaştırmak, özellikle edebiyat ve sanat dallarında doğruya en yakın eğilimi ortaya çıkarmaya çalışmak zorundayız. Sosyalist dünya görüşümüz açısından devrimci kültür mücadelesinin uğrayacağı yanılgıları görmek, göstermek durumundayız.

Emperyalizmin boyunduruğundan kurtulma mücadelesi veren bir ülkede kültür alanında başlıca iki yanlış eğilimle karşı karşıya geliyoruz. Bunlardan biri anti-emperyalist ve sosyalist mücadelenin daha yüksek bir uygarlık düzeyine ulaşma, yeni bir insan yaratma çabası olduğunu anlamayan ve böylece sosyalizm uğruna verilen **kavganın özünü yadsıyan** eğilimdir. Bu daha çok ilerici küçük burjuvaların sık sık düştüğü yanılgılardan biridir. Devrim öncesinde bu antimarksist görüş kültürün ve sanatın küçük görülmesi ve HERŞEY DEVRİM İÇİN sloganı altında siyasi mücadelenin felsefi temelinden kopmuş, insani amacı yaralanmış bir uğraş olarak anlaşılması biçiminde belirir. Marksizmi tam olarak kavramamış «ilerici» küçük burjuvanın dilinde «herşey devrim için» sözü patalojik bir çığlık haline dönüşür, kendi anarşizmini, enerji tüketimini haklı çıkaracak nedenlere dayanır. (1)

Gerçek bir marksist önündeki devrimci görevin siyasal örgütlenme, siyasal savaş olmasının kültür ve sanat çabalarının savsatılması ya da bu çabaların devrim gerçekleştirilenedek burjuvalara bırakılması anlamına gelmeyeceğini bilir. Sosyalist ideolojinin yayılmasında sağlayacağı yararın yanı sıra, yapılması gereken kültürel çalışmaların sosyalist kültürü geliştirmek, yığınlara yaymak ve daha mücadele döneminde bile işçi sınıfı ve müttefiklerinin **dünyayı kazanmaya** hakkı olduğunu göstermektir. Devrim önceki kültür ve sanat çalışmalarının bir önemi de ideolojik mücadeleyi bütünlemesi, gerek propaganda alanında gerekse devrimci güçlerin bakış açısının genişlemesi anlamında silâhlarımızı artırmasıdır. Bunun tersi bir tutum emperyalist güçlerin ve gericiliğin tuzağına düşmektir. Çünkü onlar işçi sınıfı ve müttefiklerinin üstün niteliklere ulaşmasını, kültürü de sanatı da yüksek bir düzeyde gerçekleştirmelerini engelleme çabasındadırlar.

Kültür ve sanat alanındaki çabaları hor gören «ilericilik» devrim sonrasında da anti-marksist tutumunu sürdürür.

Buna örnek olarak Sovyet Devrimi'nin ertesinde beliren PROLETKÜLT çabasını gösterebiliriz. Bu hareketi yaratanlar devrimci kültürü, kültür mirasından ayırmak ve yeni bir kültür başlatmak çabasında idiler. İşçilerin görüşlerini yansıtmak yaftası altında ilkel görüşlerin ve dar kafalılığın savunusunu yaptılar. Ama Lenin bu görüşe «İnsanlığın bütün gelişmesinin yarattığı kültür değişmesini bildiğimiz taktirde, proleter kültürü yaratacak duruma gelebiliriz. Bunu açıkça anlamadan soruna çözüm yolu bulmak mümkün olmayacaktır. Proleter kültür ne havadan kapma bir şeydir, ne de kendilerine proleter kültür uzmanları süsünü verenler tarafından yaratılmıştır. Proleter kültür, insanlığın, kapitalist, bürokrat, toprak ağalarından oluşan toplumun boyunduruğu altında biriktirdiği bilgi hazinesinin doğal gelişmesi olmak durumundadır.» (2) diyerek karşı çıkmış ve yapılacak şeyin «Yeni bir proleter kültürün **yaratılması** değil, Marksizmin dünya görüşü ve proletaryanın kendi diktatörlüğü dönemindeki hayat ve kavga koşulları **açısından varolan** kültürün en iyi örneklerinin, geliştirilmesi.» (3) olduğunu belirtmiştir.

Devrim öncesi toplumda kültür alanında rastlanılan bir öteki yanılgı da proletaryanın mücadele ereğini gözden uzak tutarak geleneğe ağırlık vermek, kültürü sınıf gerçeğinden bağımsız düşünüp 'bir ülkeye özgü değerler' olgusunu abartmaktır. Marksist dünya görüşü elbette toplumlar arasındaki kültürel farklılıkları gözönüne alır ve her ülkenin **kendi** koşullarının önemini yadsımaz. Ama burjuva milliyetçiliğinin devrimci saflara «ulusal kültür» sloganı ile sızmaya çabaladığını gözden kaçırmamak gerekir. Ulusal kültür, üzerinde dikkatle durmamız gereken bir konudur. Hele ulusal kurtuluş hareketlerinin hız kazandığı çağımızda yürütülen siyasi çalışma ile kültürel çalışmanın birbirine karıştırılması bizi korkunç yanılgılara sürükleyebilir. Bilindiği gibi kapitalizm yükselme döneminde ulusları yaratmış, ulusal bir öge olarak toplum hayatında belirmiştir. Ama giderek kozmopolit bir karakter kazanmış, emperyalist dönemde de uluslararası sömürücü sınıf niteliğini almıştır. Yaydığı kültür de kozmopolit, dünyadaki bütün idealist tutumları kışkırtan bir kültür durumuna gelmiştir. Öyleyse bu kozmopolit, enternasyonal (!) kültüre karşı ulusal kültür bir savunu aracı olmayacak mıdır? Hayır, ulusal kültürü bir bütün sayıp onu emperyalizmin düşmanı bir öge alarak kabul edemeyiz.

Çünkü «mesele, marksistlerin, doğrudan doğruya ya da dolaylı olarak ulusal kültür sloganını kabul etmelerinin mi, yoksa bunu **karşı** bütün dillerde ve bütün mahalli ve ulusal özelliklere «kendilerini uydurarak», işçilerin **enternasyonalizm** sloganını ileri sürmelerinin mi doğru olup olmadığı meselesidir.

«Ulusal kültür» sloganının anlamı, bu sloganı «uluslararası kültürü yayma aracı olarak yorumlamaya» hevesli şu ya da bu aydın bozuntusunun vaadlerine ya da iyi niyetlerine bağlı bir şey değildir. Meseleye böyle bakmak çocukça bir subjektivizm olur. Bu sloganın anlamını, belirli bir ülkenin ve dünyanın bütün ülkelerinin bütün sınıflarının objektif durumu ve ilişkileri tayin eder. Burjuvazinin ulusal kültürü bir **gerçektir** (ve tekrarlıyorum, burjuvazi her yerde büyük toprak sahipleriyle ve papazlarla birlik halindedir.) Burjuvazinin boyunduruğa alabilmesi için işçileri hayvanlaştıran, düşünme imkânlarından yoksun bırakan, onları bölen militan burjuva milliyetçiliği; işte zamanımızın temel gerçeği budur.» (4)

Bir marksist kapitalizmin ileri niteliğini gözden kaçırmayarak, her ülkede çağımızın devrimci sınıfını yaratan makinalaşmayı destekler, işçi sınıfının devrimci mücadele koşullarını geliştiren kapitalistleşmeden yanadır. (Emperyalist dönemde böylesi bir gelişmenin olup olamayacağı ayrıca tartışmaya değer) Ama proletarya kapitalist gelişmeyi kendi devrimci eylemine yataklık etmesi için destekler. «Proletarya, burjuva-milliyetçiliğinin gelişmesine destek olamaz; tersine, o, ulusal farkların silinmesine ve uluslararası engellerin yıkılmasına, milliyetler arasındaki bağları sağlamlaştıran herşeye, ulusların birbirleriyle kaynaşmasına yardım eden her şeye destek olur. Başka türlü davranmak, gerici milliyetçi küçük-burjuvazinin yanında yer almak olur.» (5)

«Ulusal boyunduruğa karşı mücadele mi? Evet, elbette. Her türlü ulusal gelişme **için,** genel olarak «ulusal kültür» **için** mücadele mi? Elbette ki hayır» (6)

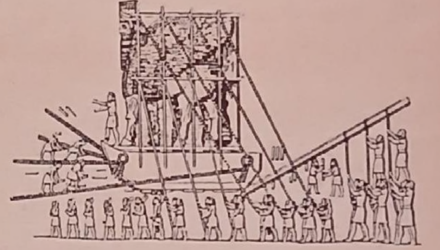
Lenin'in yukarıda ortaya koyduğu düşünce marksist kültür anlayışının temelini oluşturur. Devrimci kültürün oluşturulmasında tutulacak yolun ne olduğu konusunda da sözü Lenin'e bırakmak yerindedir.

«**Her** ulusal kültür, gelişmiş olmasa bile, demokratik ve sosyalist bir kültürün **unsurlarını** ihtiva eder, çünkü **her** ulusta, hayat şartları zorunlu olarak demokratik ve sosyalist bir ideolojiyi doğuran sömürülen bir emekçi yığını vardır. Ama **her** ulusta, aynı zamanda (çoğunlukla aşırı gerici ve yobaz nitelikte olan) bir burjuva kültürü de vardır ve bu, ulusal kültürün «bir unsuru» olarak kalmaz, **egemen** kültür biçimine bürünür. Böylelikle, «ulusal kültür», genel olarak, büyük toprak sahiplerinin, papazların ve burjuvazinin kültürüdür.»

«Demokratizmin ve dünya işçi hareketinin uluslararası kültürü» sloganını ileri sürerken, biz **her** ulusal kültürden **sadece** demokratik ve sosyalist unsurlarını alıyoruz ve bunları **sadece** ve **kesin** olarak burjuva kültürüne, **her** ulusun burjuva milliyetçiliğine karşı olduğumuz için alıyoruz.

Kim proletaryaya hizmet etmek istiyorsa, bütün ulusların işçilerini birleştirmeli ve **«kendisininki»** olsun başkalarınınki olsun burjuva şovenliğine karşı kesin mücadeleye girişmelidir. Kim ulusal kültür sloganını savunuyorsa, onun yeri küçük-burjuva şoven milliyetçilerinin safındadır, marksistlerin safında değil. (7)

Gelecek sayımızda ülkemizin egemen kültürü ve özellikle edebiyatımızdaki gerici görüşler üzerinde durmağa çalışacağız.

(1) Ayhan Gerçeker, Sanat-Devrim başlıklı yazısında (Halkın Dostları Sayı : 2) Bu konudaki yanılgıların bir bölümüne ışık tutuyor.
(2) Lenin, Kültür ve Kültür İhtilâli, Ser yayınları, s. 100
(3) a. g. e. s. 115
(4) Lenin, Ulusların Kendi Kaderini Tayin Hakkı Sol yayınları, s. 16
(5) a. g. e. ss. 29-30
(6) a. g. e. s. 29
(7) a. g. e. ss. 15-16

HALKIN DOSTLARINDAN

Elinizdeki sayıyla Halkın Dostları altıncı ayını doldurmuş bulunuyor. Eksikliklerimizi olanaklarımıza oranlayınca dergi'nin olumlu bir çizgide ilerlediğini söyleyebiliriz. Dergimizin sayfalarını artırmak, daha çok yaymak ve en önemlisi içerik yönünden daha yüksek bir düzeyi tutturmak için çalışıyoruz. Bunun ilk belirtisi Ekim ayında ortaya çıkacak ve Halkın Dostları aynı fiyatla ama oniki sayfa halinde elinize varacak. Okurlarımızdan dergimizin geçmişi ve geleceği konusunda eleştiriler bekliyoruz.

Şefik Hüsnü'nün okuyacağınız yazısı dili eski olmakla birlikte taptaze düşünceleri taşıyor. Halka kaba ve ilkel bir sanat sunmayı deneyenler ve sanatı halktan uzak bir seçkin zümrenin işi haline getirmek isteyenler böylesi doğru görüşler karşısında hep bozguna uğrayagelmiştir.

Geçen ay ölen devrimci kadın yazar Elsa Triolet hakkında gerekli bilgiyi önümüzdeki sayıda sunacağız. Bu sayıda sunduğumuz kısa yazısı içerdiği düşünceler kadar sıcak uslubu ile de dikkati çekiyor.

Nihat Behram'ı daha önce çeşitli dergilerden tanıyoruz. Sunduğumuz şirlerinde ince bir yüreğin içten vuruşları hemen belli oluyor.

Leylâ Erbil'in kısa uyarısını yayınlarken edebiyatımızdaki bütün tecimsel ve düşük düzeydeki eğilimlere karşı kesin tutumumuzu da ortaya koyduğumuz için sevinçliyiz. Gün be gün Halkın Dostları dürüst, devrimci, kaliteli edebiyat ve düşünce adamlarının tümünün toplandığı bir dergi durumuna ulaşma yolundadır.

Bize şiir ve yazı gönderen bütün arkadaşlardan ricamız: Gönderdikleri şiir, hikâye, yazı ile birlikte kısa biyografilerini ve açık adreslerini de yazsınlar. Daha önce yazı gönderen arkadaşlardan da bunu özellikle istiyoruz.

NİHAT BEHRAM

Yanık Bağrında Açan Hayatın Ta Kendisi

Görünce nefesim kesiliyor
arzulu seslerle
düşerken yere
bulutlarla öpüşmek hırsındaki
bir çekirdeği.
Kalbim
tomurcuklar gibi
umutla sıyrılıyor kabuğundan,
hayatı göğsümde taşımanın
tadıyla doluyorum,
cesur
ama sıradan dostlarımın
gölgesine ilişmeden
çıktığım tepelerde
binbir çeşit
dağ gülleri arasında bekliyorum.
Akşamları
dalgın dalgın ötüşüyor
saçakta
yorgun kuş yavruları.
Çarpışarak
yaşamaya geçilen
günlerin eşiğindeyiz
sümbüller kuşanıyor bütün yıldızlar,
içimde
yerli yersiz
acılar kıpırdıyor,
canım daralıyor habire
gözlerimi bir çiçekte
doyasıya dinliyorum,
alnım
boncuk boncuk birikiyor ansızın
usulca dokunup sevgilimin
tozlu kirpiklerine
düşler kuruyorum.
Oysa
hayatı anlatmaya yetiyor
meyvayı dalından
çarpa çarpa silkelerken
sevdanın en küçük belirtisi.
Yine de
olmadık sorular geliyor aklıma :
yanılmak
bir devrimcinin işi mi,
mayhoş bir elmayı koklamadan
kavgaya katılmak sonra
çığlıklar besliyebilmek
ağlıyarak baktıkça
bir ırmağın bulanık sularına?
hâlâ unutmadım
çocukken topladığım
kırmızı sarmaşık filizlerini,
anılar
tel tel ürperiyor bütün tenimde,
sonunda sevgilerim
duygunun eseriyse
iğreti tek bakış
sınamadım kırlara.
Şimdi bir keder
amansızca dağlıyor ciğerlerimi,
umudu acıyla arkadaş kılıyor
yayla yoğurdu yemiş bir yiğidin
yırtarak mavi iş gömleğini
yanık bağrında açan
hayatın ta kendisi.

Serin Akşamdan Sonra

Nasıl da meraklısın
bir gelin edasıyla yaşamaya
içinde yanık türküleri

Nasıl da coşuyorsun
patlıyarak açılan bir sabah
bütün renklerini kuşanmış çiçeklerin
kelebekler bulursan yastığında
uzanıp sevmek için
bir çocuğun menekşe gözlerini

Artık hazırlan bir sevdaya
söğüt dallarından topladığın serçeleri
zülfüne kan sürülen günleri
öpüşerek ölüme giden kardeşini hatırla

Papatyalar Gökyüzü Ve Gözlerin

Sana yeni şarkılar söylemeliyim
Yaralı bir ceylanı ısıtan
Baharın gelişi gibi.

Sana yeni şarkılar söylemeliyim
Kalbimin dokunulmaz vuruşuyla ağladıkça.

Göğsümü kan çiçekleri sıkıyor benim,
Akasya dallarından dökülen sabah
Eriyen buzulları yalayıp gelirken dağlardan
Koşarak fundalıklara çıkan
Irmak boylarında dolaşan bir adamın
Kavgaya hazırlarken oğlunu
Terinde yansıyan sevinci gibi

Sana yeni şarkılar söylemeliyim.
Artık büyüsüyle kapıştım sessizliğin,
Körpecik bir bebeğin sevdalı bakışlarından
Pırıl pırıl açılan dünya
Ufkunu sarıyor senin,
Hayat sinende
Garip bir göçmenlik duygusu sanki,
Sarı başak ve mercan gülleriyle alnında
İncelip kopuyor güzelliğin,
Ürkek bir aşkın
İçimi doldurduğu acıdan
Çatlayıp yayılan dudaklarımla
Haykırarak çeliği işlemesi gibi işçilerin
Sana yeni şarkılar söylemeliyim.

Böylece yürüsün hasretime
Papatyalar gökyüzü ve gözlerin.

ŞEFİK HÜSNÜ

1887 de Selânik de doğdu. Pariste tıp eğitimini tamamladı. Çanakkale savaşında yüzbaşı olarak çarpıştı. 1919 da kurulan Türkiye İşçi ve Çiftçi Sosyalist Fırkasının genel sekreterliğini yaptı. 1923 yılında bir bildiriden ötürü tutuklanıp beraat etti. 1925 de Padişaha suikast kanununa göre İstiklâl Mahkemesi tarafından gıyabında 15 yıl hüküm giydi, söz konusu kanun yürürlükten kalkınca cezası 1 yıla indirildi. 1927 de 1.5 yıl hapis yattı. 1933 de Hitler Almanyasında 6 ay tutuklu kaldı. 1941 de yeniden askere alınıp 1.5 yıl askerlik yaptı. 1946 da Türkiye Sosyalist Emekçi Köylü Partisini kurdu. O yılın Aralık ayında Parti kapatıldı. Şefik Hüsnü hapse girdi, afdan yararlanıp 1950 de çıktı. 1952 de yeniden hapsedildi. 1959 da Manisa da sürgündeyken öldü. Sanat konusunda da tutarlı bir çizgide olan Şefik Hüsnünün aşağıdaki yazısını basarken, bu yılmaz devrimcinin anısına duyduğumuz saygıyı belirtmeyi görev giliriz.

HALKIN DOSTLARI

HALK VE SANAT

Halk dediğimiz zaman kimleri kasdediyoruz? Ve sanat nedir?

Ekseriya sırf kelimelere verdiğimiz manayı layıkiyle tarif etmediğimizden, ifade etmek istediğimiz fikir, muhtelif kariler tarafından, muhtelif tarzlarda anlaşılıyor; ve bazan yazarken hiç tahmin ve tasavvur edemediğimiz tefsir mucip oluyor.

Ben bu mahzuru bertaraf etmek için geniş halk kütlelerini hakikî kadroları içine koyduktan sonra, onların sanatla olan alâkaları hakkında düşündüklerimi tesbit edeceğim.

Fakat evvelâ sanatın mahiyetinin ne olduğunu ve ne gibi eserlerin, eser-i sanat ıtlâkına sezâ olduklarını izah edelim.

Her asır, heyet-i mecmuasıyla, kendisini cezbeden bir hedefe doğru yürür. Kendine mahsus temayülleri, içtimaî arzularının önüne durulmaz bir cereyanı, ve bunlara uygun fıkrî vecd ve heyecanları vardır. «Asrın şekl-i ruhanisi» ni bu amiller husule getirir. Sanat; asra hâkim efkâr ve hassiyat-ı beşeriyeyi bediî hislerimizi okşayacak sevimli ve cazip şekillerde; kelimelerin, hatların veya renklerin vezin ve ahengiyle ifade etmektir... Ve asrın şekl-i ruhanisi tabir ettiğimiz kalbe giren sanat ancak pâyidar olabilir.

Eser-i sanat ölmüş senelerin gölgeleri içinde, düşüncelerimizin, âdetlerimizin ve ümitlerimizin hakikatini keşfetmek imkânını, yarının müverrihlerine bahşeden, âti için rekz edilmiş, bir hatırat uyandırıcı abidedir; bunun için bizden sonra bâki kalması lâzım gelen bütün hâtıratı ihtiva etmelidir. Sanatkârlar bu fikirlerin, malûmatların ve itiyadat-ı beşeriyenin tekâmülünden doğan muhitin tesiratiyle meşbu oldukları nisbette, insanların davasına sadık kalmış olurlar.

Böyle yüksek bir eser-i sanat karşısında, bir iddiaya göre, insanlardan yalnız mümtaz bir zümre heyecana gelmek, ince bir zevk duymak istidadına maliktir. Bu iddiada bulunanlar bu zümreyi cemiyetin havas sınıfından ibaret zannediyorlar. Nazarlarında avam namı altında cem ettikleri geniş halk kütleleri behre-i sanattan tamamiyle mahrumdur. Bu suretle maişet şartlarındaki pek bariz tefâvütlere müstenit ve iktisaden gayet doğru olan içtimaî tasnifi, bu ruhî meselenin mütalaâsında da, müthiş bir galat-ı rüyetle kabul etmiş oluyorlar.

Umumiyet üzre halk denildiği zaman, hatıra gelen, cemiyet münasebetine ancak, maişet derdinin tehvini için mecburi olan nisbette karışan ve büyük bir ekseriyeti cehalet karanlıklarında yüzen tekmil yoksullar sınıfıdır. Burada tecanüs aramak abestir; bugünkü cemiyetin kuruluşu icabı, türlü türlü insan nümuneleri aynı hayat şartları altında bir araya toplanmıştır. Maddî sebeplerin doğurduğu fakrü zaruret ve sefalet içinde geçinmekten gayrı vech-i müşabehetleri olmayan bu biçâreler yakından tetkik edilecek olursa hissiyat ve zekâ itibariyle aralarında pek mühim farklar bulunduğu görülür.

Aynı hal havas sınıfı için de vâkidir. Ruhî kabiliyet ve zekâlarına nazaran burada da türlü türlü insanlara rast gelinir. Entrikalarla ve hususî bir maharetle, hükümet makinesinde, kendilerine yüksek bir mevki temin edenler; sanayi, ziraat ve ticaret sahalarında, yine hususî bir maharet ve açık gözlülükle taliin müsaadesiyle büyücek bir servet biriktirmeğe muvaffak olanlar: Bu gibi kimselere hoş görünmek veya dalkavukluk etmek sâyesinde zengin müşteri ve hâmilere malik olan serbest mesâlik eshâbı ve sanatkârlar; bu saydığımız zümrelerin topladıklarını hazırdan yiyen mirasyediler...

Ferdî ve ruhî kıymetleri itibariyle bu tasnife psikolojyaî bir ehemmiyet vermek nasıl mümkün olur?

Çünkü iktisadî şerait bir tarafa bırakılacak olursa bu esasen bir tasnif bile değildir. Servetle mümtaz sınıfa mensup olanlar da, bilâistisna halk içinden çıkmıştır; servet ihzar edebilmeleri, sadece bir talih ve açıkgözlülük işidir. Bolluk ve haylazlık içinde faidesiz bir ömür geçirmekten münbais bazı iğrenç seyyiatten mada, kibar ve zengin sınıfın tekmil mesavî ve meziyatı halkınkilerdir.

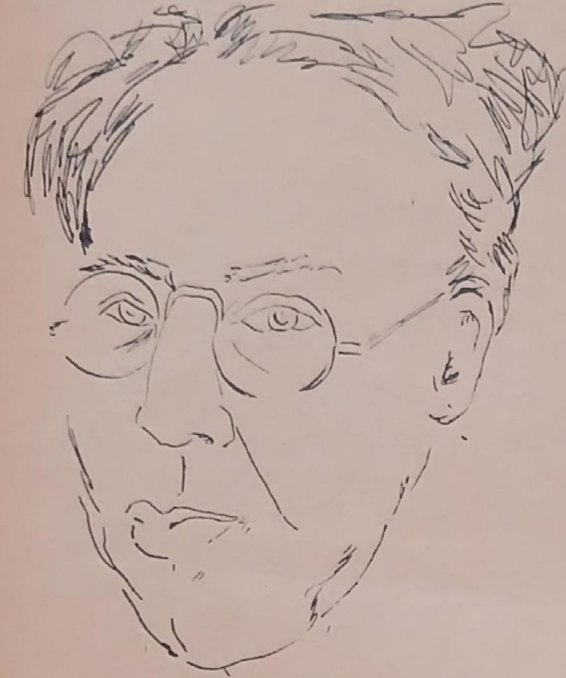
Bunlarda daha yüksek kabiliyetler farzetmek için, sanat heyecan ve aşkının, baklava ve börekle beslendiğini, eser-i sanatın leziz yemekler yemek suretiyle vucüde getirildiğini kabul etmek mecburiyetindeyiz. Gerçi bir de tahsil ve terbiye meselesi var; fakat sanat bahsinde -gerek yaratış, gerek anlayış itibariyle- bunun ne kadar küçük bir tesiri olduğunu hepimiz biliriz ve tarih, bize, büyük sanatkârların şecerelerinde alimler, dâhiler ve sanatla uğraşmış büyük şahsiyetler göstermiyor. Bilâkis meşahirin tercüme-i hallerini karıştıracak olursak meselâ Bethoven gibi, en büyüklerinin ekseriya en aşağı halk tabakalarından yükseldiği görülür. Sonra çok defa, şehir mekteplerine tesadüfen gelen fakir köylü çocuğunun; ve herhangi himaye sayesinde giren işçi yavrusunun; batınlardan beri tahsil ve terbiyeye mazhar olmuş aile çocukları arasında, en birinci mevkileri işgal etmeğe muvaffak olduklarına şahit oluruz.

Bu müşahadeler gösteriyor ki, zekâ ve hissiyatın derecesi meselesi terbiye ve tahsilin veraset tarikiyle basit bir tarzda evlâda intikali meselesine râci olunamaz. Bundan daha muğlâk bir bahis karşısındayız. İzdivaçların tesadüfüne, atavizm hadisesine bağlı, ve henüz tetkiki mümkün olmamış birçok avâmilin taht-ı tesirinde bulunan bir mana-yı beşeriye mevzu-ı bahistir.

Hâkim sınıfa mensup bir anaya, babaya veya cedde muhtaç olmayan sanatkâr, asgarî bir ilme malik olmak mecburiyetindedir. Halbuki, eser-i sanatın manasına nüfuz etmek ve temaşasından bir zevk-i bediî duymak için -eğer bu, yazıldığı gün, yalnız birkaç meslektaş tarafından okunup anlaşılan bazı şiirler gibi bir sanat oyunundan ibaret değilse- hasebin nesebin bir hükmü olmadığı gibi, bizce, ilim ve fennin de lüzumu hemen yoktur. Bu öyle hemzâd bir haslettir ki, inkişafı, cüzi külli bir harsı icap ettirse de, malûmat iktisabından müstağnidir. Pek büyük bir hürmetle yâd edilen alimler tanıyoruz: Sanatın en rakik bir çiçeği, bir şaheser yanından, lakayd ve câmid geçip giderler. Ve şu muhakkirane bir iddia ile halk dediğimiz, kütle içinde nice şahsiyetler var ki nefis bir eserle karşılaşınca, bütün mevcudiyetlerinin sarsıldığını hissederler. Meselâ her akşam iş dönüşü, yolları üzerindeki Yeni Cami veya Süleymaniye gibi mimarî abideleri önünde, beş on dakika, lâl ve hayran, tevekkuf etmeden evlerine dönmeye razı olmayan müteaddit ameleler biliriz.

Sonra sanat dostu ve hâmisi geçinenlerden bir çoğunun samimiyet ve hassasiyetlerinden biz şüphedeyiz. Pek yüksek bir kıymeti hâiz olan bir ekaliyyet istisna edilecek olursa mütebakisinin sanata merbutiyetleri görenek, siyaset-i kebir ve nahvet gibi saikler ilcasıyle, ariyet takılmış bir tavırdan ibarettir. Eser-i sanatın taklidini para kazanmak için meslek edinen sanatkar tellâlların elinde asar-ı nefise meraklısı Amerika milyonerlerinin nasıl müsahhere oldukları; harpten evvel Luvr müzesine en zengin koleksiyonlardan birini hediye eden; aynı isimdeki mağazaların sahibi müteveffa «Şoşar» gibi kimselerin nasıl bazı kudretli şahsiyetlerin elinde ve telkinleri altında hareket ettikleri herkesin malûmudur.

Asar-ı nefise ile alâkadar görünenlerin ahval-i ruhiyesine nüfuz etmek istiyorsak, bir müzeyi, bir sanat meşhe-

ANTONİO MACHADO

Antonio Machado (1875-1939) İspanya'nın 1898 yılında A.B.D.'ne yenilmesinin getirdiği moral yıkıntısı içinde ortaya çıkan ve 98 Kuşağı diye bilinen reformcu kuşağın en önemli sanatçılarından biridir. Juan Ramon Jimenez ve Miguel de Unamuno ile birlikte modern İspanyol şiirinin babalarından biri olarak anılır.
Machado'nun ilk şiirleri Fransız Simgeciliğinin, daha sonra yazdıkları ise Orta Çağ, Rönesans ve Romantik dönem İspanyol şiirinin etkilerini taşır. Bu şiirlerde İspanya'nın çıplak görünümlerini, tutumlu bir deyiş, âhenkli bir dil, ölçülü bir duyguluk ve dupduru imgelerle yansıtmıştır.
Machado, İspanyol İç Savaşı patladığında, Faşistlere karşı Cumhuriyetcilerin yanında yer almış; Neruda, Alberti ve Vallejo gibi Marksizm'e yönelmiştir. En eksiksiz şiirlerinden bazılarını bu dönemde, İç Savaş sırasında yazmıştır.
Cumhuriyetçiler'in savaşı kaybetmesiyle Fransa'ya geçen ve kısa bir süre sonra, 1939 Şubatında, ölen Machado'nun İspanyol şiirinin en yüce doruklarından biri olduğu tartışmasız kabul edilmektedir.
H. Ş.

ORADA, YAYLALARDA

Orada, yaylalarda
Duero ırmağının Soria'yı
kıvrılıp geçtiği yerde
boz tepeler
ve çorak meşelikler içinde
dolanır kalbim, düşlerde...

«Sık yapraklı kavakları görüyor musun Leonor
ırmak boyunda?
Mavi ve ak Monkayo'ya bak, bana
elini uzat, yürüyelim.»
Tozlu zeytin ağaçlarıyla son bulan
tarlaları arasından memleketimin
yürüyorum birbaşıma
yaşlı, yorgun, acılı ve düşünceliyim.

BİZİM EVİN ÖNÜNDE GENÇ BİR YÜZ

Bizim evin önünde genç bir yüz
belirir bir gün.
Sorarız: sanki niye
geri döndün?
O gidip camı açar ve bütün kırlar
odaya dolar; apaydın, mis kokulu.
Beyaz keçiyolunda
kararır ağaç gövdeleri;
tepedeki yapraklar
uzakları düşleyen yeşil duman.
Bir gölcük
geniş bir ırmağı andırır
sabah pusunda. Boz dağların ardında
başka bir ejderha.

Türkçesi : Halûk Şahin

---

rini ziyaret edelim. Etrafımızda dolaşan kibar sınıfa mensup zâirler içinde büyük ekseriyetin, sırf modaya riayetkâr olmak, falan saat orada görünmek için geldiğini anlamakta gecikmeyiz. Nefis bir tabloyu, güzel bir heykeli, zarif bir dantelayı seyrederken herbirinin fikri başka yerdedir. Biri borsadaki ispekülasyonunu, bir diğeri fabrikasındaki amele grevini, şu beriki metresiyle olan randevusunu; bir hanım dostundan almak ümidinde bulunduğu inci gerdanlığı; bir diğeri kızı için gözüne kestirdiği zengin kocayı zihninden geçirir. Geçerken işitilen tek tük kelimelerin delaletiyle bunun farkına varmak pek kolaydır.

Bu sahtekâr sanat muhiplerinin arasında, bayramlık esvaplarıyla, münhasıran yüksek bir gıda-yı ruhî bulmak arzusuyla gelen, yoksul insanların, gayr-ı mağşûş insanlık hisleriyle, güzellik hususunda duydukları vecd ve helecan ne kadar saf ve ulvidir. Ve bu müşahede, diğer manzaradan iğrenen kalbimize ne büyük kuvvet ve ümit verir.

*

Hazırlıksız, yarı cahil halkın sanata ne derece alâkadar olduğunu ve onun müvacehesinde ne büyük bir haz duyduğunu isbat eden bir saha varsa o da tiyatro sahnesidir. Avrupa'da en meşhur ve en güzel klasik eserlerin, halk için yapılan temsillerinde, bedaiye bigâne addedilen hazırun, hakikî bir zevk ve dikkatle bunları takip etmiş; en gizli inceliklerini, nüktelerni his ve takdir alâimi göstermiştir.

Tahsilden mahrum kalmış olanlar, meftur oldukları sezilen kabiliyeti sayesinde, eşkâlin hüsn-i imtizacını gözleriyle ve okuyamadıkları eserlerdeki vezin ve ahengi samialarıyla takdir etmeğe muktedirdirler. Teknik cihetlere ve teferruata bilâlüzum ehemmiyet vermek itiyadında olan havasa nazaran; üryan ruhuyla bir temsile iştirak eden halk, asıl eserin esasını ve canlı noktalarını daha şiddetli bir tarzda hissetmek faikiyetine maliktir.

Rusya'da son seneler zarfında yapılan tecrübeler, bu nokta-i nazarı takviye edecek gayet câlib-i dikkat neticeler vermiştir. Halk müzeler, hususî asar-ı nefise koleksiyonlarını ziyaret ve tiyatroları takip hususunda büyük bir rağbet ve tehalûk göstermiş; cihanşümul şöhreti olan büyük klasiklerin eserleri her zamandan ziyade okunmuş; ve halk kütlelerinin derinliklerinden, güzel eserler yaratan sanatkârlar zuhur etmiştir.

Bilfiil anlaşılmıştır ki hakikî sanat haricinde, halka mahsus, kaba ve iptidaî bir sanat halketmek hülyasını takip edenler, ya zevk-i selimden mahrum kimselerdir; yahut da halkın ahval-i ruhiyesinden tamamiyle bihaberdirler. Bu tasavvur sadece bir ütopidir. Hüsn-i tabiat sahibi olan herkesin beğendiği yalnız bir sanat vardır. Halkın sevebileceği, mutlak bir kıymeti hâiz olan ancak bu sanattır.

Eserlerini ifrat derecede inceltmek ve müphemleştirmek suretiyle, sanatı kendi gölgesi haline getirenlere gelince, bunlar nihayet halka susamış olduğu mayiden, içinde bir damla bile bulunmayan boş bir billûr bardak arzetmiş oluyorlar. Bir amanın sihr âmiz ve ledünni edebiyatı mahiyetinde olan bu gibi eserler, müteakip nesillerin sanat meraklılarını bile alâkadar etmez; kari ve müdekkikleri yalnız ve yalnız tarih-i sanat ve edebiyat mütehassıslarına inhisar eder.

Hakikî sanat tez veya geç halkın anladığı ve tetevvüç ettiğidir. Bu hükümden hariç kalanlar ya gayr-ı kâfidir veya lüzumdan fazladır.

(Aydınlık, 20 Temmuz 1922)

HALKIN DOSTLARININ NOTU

Şefik Hüsnü'nün 1922 de yazmış olduğu ve bugünkü sorunlarımıza da ışık tutacağına

inandığımız «Halk ve Sanat» adlı yazısının okurlarımızca daha iyi anlaşılabilmesi için, bugünkü Türkçeyle bir özetini vermeyi uygun bulduk:

Şefik Hüsnü yazısının başlangıcında her çağın kendine özgü düşünce ve duyuşlara sahip olduğunu, sanatın o çağa özgü düşünce ve duyuşu yansıttığı ölçüde başarılı olabileceğini, ve gelecek kuşaklara, yaratıldığı çağı iletmekle yükümlü olduğunu belirtiyor. Yüksek sanat değerlerinin yalnız egemen sınıflarca özümlenecek değerler olmadığını, gerek halk gerekse egemen sınıflar içinde çeşitli beğeni farklarına rastlanıldığını ve fakat düşük düzeydeki bazı eğilimler dışında kibar ve zengin sınıfın bütün olumlu değerlerinin halkın değerleri olduğunu yazan Şefik Hüsnü yaratıcılığın iyi eğitilmiş sınıfın ayrıcalığı olmadığını tam tersine aşağı tabakalardan büyük yaratıcıların çıktığını söylüyor.

Yazıda daha sonra sanatçının belli bir kültürle donanmış olması gerektiği oysa bir sanat yapıtından tad almak, onu anlamak için bilimsel ve teknik bir bilgi dağarcığına gerek olmadığı dile getiriliyor.

Egemen sınıfın içindeki sanat dostlarının sahte sanat dostları olduğunu, buna karşılık yoksul halkın gerçek sanat olayı karşısında en insancıl bir yaklaşımla, dürüst, saf ve yüksek bir duygulanım içinde bulunduğunu, halka özgü kaba ve ilkel bir sanat yaratmaya çalışanların halkı tanımadıklarını, halkın en yüksek sanat yapıtlarını anlamak durumunda olduğunu, gerçekten değerli olan tek bir sanatın bulunduğunu, aşırı derecede inceltilmiş ve belirsiz yapıtların (divan, ikinci yeni, yeni divan v.b.. akımların, H.D.) hiç kimseye hiç bir şey getirmediğini ancak sanat tarihçilerinin ve uzmanların ilgi sahasına girebileceğini ve gerçek sanatın halkın anlayıp, onurlandıracağı sanat olduğunu belirterek yazısını bitiriyor.

YABANCI DERGİLERDE :

CINEMANTICS

Yönetim Adresi : 117 Hartfield Rd. Sw 19
London - England

İki Aylık -

Yıllığı : 10 Shillings

Cinemantics, bu yılın Ocak ayında İngiltere'de yayınlanmaya başlayan bir dergi. Dergiyi yönetenler çoğunlukla ileri bir endüstri toplumundaki sinema sorunlarıyla ilgili incelemeler yapıyorlar. Örneğin Arne Bors'un «Bir Yönteme Doğru...» adlı incelemesi derginin ikinci sayısının ana yazısı. Burada Arne Bors, İngiliz toplumunun «parçalanmış» (atomised) kişilerden oluştuğunu, böyle bir toplumda sinemaya gitmenin bir dükkandan alış-veriş yapmaktan pek farklı olmadığını belirtiyor. Birey, kendi ürettiği mallara o kadar yabancılaşmış ki sinemada izlediğinin de insan emeği sonucu olduğunu farkedemiyor. Sinema seyircisi, salondaki diğer seyirciler güldüğüdüğü için gülüyor, diğerleri ağladığı için ağlıyor. Sinema «endüstri» sinde çalışanların başarılı olabilmeleri için tıpkı başka endüstrilerde olduğu gibi kişiliklerini yitirip kullandıkları araçların birer parçası durumuna gelmeleri gerekiyor. Bu da «tüketim» için ürün veren bir sinema endüstrisinin çıkmazlarından biri, «Tüketim» ürünü olan bir sinemanın en iyi tüketim şeklinin «tahrip» olabileceği öneriliyor; sinema salonlarının, araç ve gereçlerin tahribi. Böylelikle birey, karşısında düzenin koruyucularını (örneğin polisi) görecek, tanıyacak, kısa bir süre i;in de olsa -eylem süresince- kendi eyleminin gereğini, sonucunu duyacak, eyleme katılan diğer kişilerle birleşebilecek. Ne var ki olaylar yatışınca kişiler yine «parçalanacağı» için -bireysel düzeyde bir takım kazançlar dışında- olumlu bir sonuç elde edilemiyecek.

Görüldüğü gibi İngiltere'deki sinemacıların sorunları bizimkilerden hayli farklı. Türkiye'de yoğun devrimci eylemler ortamında polisin hangi yanda olduğunu anlamak için sinema salonu tahribetmeye gerek yok. Bizler devrimci eylemleri belgelemek için en basit araçları edinme çabasındayken İngiltere'deki marksist sinemacılar «Fabrikalardaki işçilere filim yapmayı öğretmek bir sinemacının görevi midir?» sorununu tartışıyorlar (Aynı sayı, «Uluslararası Trampetçi» adlı yazı). Yabancı birçok yayını izlerken görüyoruz bu ayrılıkları. Bizce asıl önemli olan yabancı ülkelerdeki marksistlerin uyguladıkları yöntemin doğru olup olmamasıdır. Eğer yöntemleri doğru ise biz kendi koşullarımıza uygun çözümlemeleri yaparken onlardan faydalanabiliriz. Böylece basit bir kopyacılığa kaçmadan çözebiliriz kendi sorunlarımızı.

Dergi yöneticileri yazılarında ülkelerindeki sinema sorunlarını incelerken azgelişmiş ülkelerdeki sinema sorunlarını da iki ünlü Brezilya'lı yönetmen aracılığıyla aksettirmişler. Ruy Guerra, Latin Amerika'da açıkça vahşeti övmekle suçlanan bir yönetmen. **Oz Fuzis** adlı filmi hakkında Ruy Guerra şöyle yazıyor : «**Oz Fuzis,** Kuzey-doğu Brezilya'da bir adamın davranışlarını inceler. Bence, kapitalizmin ve feodal kurumların birarada yaşadığı bir ülkede, eleştirisel bir çözümlemede, vahşet sorununu incelememek olanaksızdır.» Glauber Rocha ise «Yeni Sinema : «Yaratış Macerası» adlı yazısında azgelişmiş ülkelerde Hollywood'un kötü etkisini belirtiyor ve Yeni Sinema atılımının çeşitli kuramsal sorunlarına, yapı sorunlarına değiniyor.

İT ÜRÜR KERVAN YÜRÜR

NÂZIM HİKMET

EDEBİYATTA KARANLIK VE AYDINLIK

Genç şairlerin çoğu vuzuhsuzluğu, fısıltı ve mırıltıyla konuşmayı seviyorlar. Çoğunun müşterek bir tarafı var: Zamanın dışına çıkarak geçmiş günlere hasret çekmek, kendi «iç alemlerini» dinlemek.

Bu temayülün sosyal köklerini, yâni asıl sebeplerini bir yana bırakarak, ben sadece sanat bakımından «teknik» sebeplerini göstermek istiyorum.

1 — Vazıh ve aynı zamanda sanatlı verim vermek çok güçtür. Vuzuh, bir güneş aydınlığıdır ki en küçük acemilikleri, en gizli ve ustaca örülmüş kalpazanlıkları bile derhal ortaya çıkarır. Bu güneş aydınlığı içinde hakikaten dolu, sahiden bir şeyler söyliyen, duyuran, kusursuz eser vermek her babayiğidin kârı değildir. Oysa ki, vuzuhsuzluk bir alaca karanlığa benzer. Hattâ bazen onun, bir ay ışığı boyasına boyandığı da olur. Bu alaca karanlık, bu boyalı ay ışığı altında kusurlar örtülür. Boşluklar gölgelerle dolar, keleşlikler gözükmez olur. Böyle bir havada her şey bilmece gibidir. Ve insanların bir kısmı, her bilmecenin çözülmesi güç, büyük bir hakikati gizlediğine inanacak kadar çocukturlar. Elbetteki böyle bir atmosfer içinde hileli sanat yapmak çok kolaydır. Bundan dolayı da gençler, yukarda da söylediğim gibi sosyal sebepleri bir tarafa bırakılmak şartıyle bile; bu kolay yola sapıyorlar. Alaca karanlıkta halis sanat eseriyle sahte sanat eserinin kolaylıkla birbirinden ayırd edilemiyeceğini bilecek kadar kurnaz davranıyorlar.

2 — Dünün şarkısını söylemek, bugünün ve yarının türküsünü söylemekten çok daha kolaydır. Neden mi?.. Yarının türküsüne kulaklar daha alışmamıştır, bugünün türküsüne alışmak üzeredir. Dünkü ise ezbere bilinir. Bilinen bir şarkıyı söyliyerek «yüreklere» girmek elbet de yeni işitilmeğe başlıyan, yeni işitilecek olan türküleri «munis» kılmaktan çok daha kolay bir iştir. Ve bizim genç şairler bu kolaylığı da anlıyacak kadar kurnazlık gösteriyorlar.

Fakat ne yaparsın ki, sanat kurnazlık değildir.

(İT ÜRÜR. KERVAN YÜRÜR, Sayfa 94-95)

ELSA TRIOLET

HALK YAZARI

Derler ki ateş için rüzgâr ne ise, aşk için ayrılık da odur: Büyük aşkları alevlendirir, küçükleri ise söndürür. Fakat aşk için ayrılık ne ise, dostluk için bir arada bulunuş da aynı şey değil midir? Hayvanlar koklaşa koklaşa, insanlar konuşa konuşa anlaşmazlar mı? Buluşmalar iyi ilişkilerin kurulmasını kolaylaştırmaz mı? Bir bakışın, bir elin, bir sesin insancıl sıcaklığı aradaki kini ortadan kaldırmaz mı? Elbette, burada insanlar arasındaki buluşmalardan söz ediyorum, kurtlarla kuzuların buluşmalarından değil!...

Yurdumuzu Hitler'ci saldırganların işgalinden kurtarmak için yeraltı savaşına girişildiği günlerde bütün Fransa'yı tek bir yürek halinde birleştiren ve imeceyle yürütülen geniş bir hareket doğmuştu. Bu harekete katılanlar düşman karşısında anlaşmışlardı. Fakat ben daha o zamandan bu işbirliğinin balayı gibi geçici olacağını sezmiştim. Nitekim, 1944 te Louvre Sarayı boyunca rıhtımda yan yana yürürken Albert Camus: «İlerde ayrılacağız...» demişti. «İlerde» sözü onun C.N.E.'ye (Ulusal Yazarlar Kurulu) bağlı bütün yazarlardan istediği belli bir «ruh birliği» idi. Camus «ilerde» sözüyle kurtuluşu kastediyor ve bu ruh birliğinden yoksun olduğu için eseri «yüksek edebiyat» a girebilecek bir yazarı kötülüyordu. Bense yazarın «Filles de Camaret» adındaki eserini savunuyor ve Camus'nün hiç yoktan benimle bir hır çıkarmağa çalıştığını görüyordum. Camus'yü o günden sonra bir daha görmedim.

Kurtuluşun yaklaşmasiyle onun neden C.N.E. ile bozuşmak için bahane aradığını da öğrenmeğe kalkışmadım: Aramızdaki uçurumu sezer sezmez zaten ondan yüz çevirmiştim. Haksız yere bir edebî eserden «bayağı» diye söz edilmesine ve onun alabildiğine kötülenmesine içerlemiştim.

Evet, sanatçı mı, vur abalıya! Savaştan çok önceleri Montparnasse'da güzelce cezalandırılan bir sanat eleştirmenini -ondan birkaç kez daha söz açtığımı sanmıyorum- hâlâ hatırlıyorum: Bu eleştirmen, bir eseri beğenmeyince sanatçısına saldırırdı. Hem nasıl bir saldırış, sormayın! Günün birinde hücuma uğrayarak bu çeşit eleştirinin tadını tadan bir kadın ressam, ünlü eleştirmenin devam ettiği Rotande'deki kahvehaneye gider. Niyeti, eleştirmen denen bu adamın yüzüne tükürmek ve ona güzel bir ders vermektir. Kadınlara olduğu kadar erkeklere de kıyasıya ve haksızca saldıran böyle bir eleştirmen taslağına karşı ressamın bu davranışı kahramanca bir hareketti doğrusu! Gelgelelim, ressam çok miyop olduğundan, tükürük suçsuz bir müşterinin fincanına düştü ve böylece de bir facia önlenmiş oldu. Fakat davranış yerinde idi. Şunu da söyleyeyim ki bu çeşit sanat eleştirisinin kurbanları o zamanlar sanatta öncü grubu meydana getiriyorlardı, üstelik aralarında yabancılar da vardı.

Sanat eleştirisi oldum, olası siyasaldır. Bunu inkâr etmek boşunadır. Benim gibi birçok kimseler de bu gerçeği inkâr etmezler. Kara listelerin çıkması, bir eserin özünün yani onun özellik, değer ve canlılığının bizi ilgilendirmesi, öncü sanatın dikkatimizi çekmesi hep bu yüzdendir. Çünkü, yeni sanat dünyaya, insana, kırdaki bitki filizinden ırmak yatağındaki koyunlara ve gökteki yıldızlara kadar bütün varlıklara yeni bir görüşle taze bir ışık saçar.

Bu yeni öncü sanat dün olduğu gibi bugün de vardır ve siyasal bakımdan bütün solcu sanatçıları bağrında toplamaktadır. Genel olarak, eğer bir sanatçı her türlü sömürmenin, baskının ve geriliğin düşmanı değilse gericidir, solcu değilse gericidir.

Eğer sahte yeni sanatın belirtisi geriliği haykırmaksa; tam tersine günümüzün gerçekten yeni sanatı şifreli bir dille değil, açık ve duru bir dille anlatılan, canbazlık ve hokkabazlığa dayanan kuralları hiçe sayan bir sanattır.

Eğer sahte öncü sanatın özelliği herkes tarafından anlaşılmamaksa; tam tersine, günümüzün gerçekten öncü sanatı apaçık bir dille konuşan ve artık kütleler için değil de uzmanlar için anlaşılmaz olan bir sanattır. Çünkü bu uzmanlar insanın elmaya «elma» diyebileceğini ve bir sanat eseri yaratabileceğini kavrıyamıyorlar. Onların görmek istemedikleri şey, elmanın yeni görünüşüdür. Öyleyken, Newton veya Cezanne karşısında şaşırıp kalmaktan da kendilerini alamıyorlar.

Bugün, her zaman ve her yerde olduğu gibi, öncüler yalnız başına ilerliyen, kendi başına bırakılmış, geriliğe bağlı sağır aydınlarla çekişme halinde küçücük bir topluluktur. Bununla birlikte, bugün onlar, bu ufacık topluluk, şiir ve siyaset oyunlarının dışında, yalınlık ve doğruluklarıyla kütleye inmişlerdir.

Günümüzün öncü sanatçısı bir halk yazarı olduğu için mutludur. Halk yazarı, yazmasını bilmiyenleri anlatan kimsedir. Halk yazarı, eskinin büyücüsü gibi hastaları cinlerin elinden kurtaran ya da bu günün psikanalisti gibi kütleyi sebebini bilmediği acılardan kurtarmağa çalışan kimsedir. Halk yazarı, olaylarla kaynaşan, olayların önünde yürüyen, onları toplumsal bir gözle ve ustaca anlatan, önümüze serip aydınlatan kimsedir.

Eluard işgal altında milyonlarca kadın ve erkeğin istediği «Hürriyet» şiirini yazdığı zaman bir halk yazarı idi. Aragon halkların kardeşlik ihtiyacını dile getiren «Gül İle Sevgi Çiçeği» ni yazdığı zaman; Simenov Savaşın birbirinden ayırdığı yüz binlerce insanın kavuşma inancını belirten «Beni Bekle» yi yazdığı zaman; Vercors vicdanı kendisini isyana götürdüğü zaman birer halk yazarı idi. Halk yazarları; İşgal altında, ağızların kilitlendiği günlerde Fransa'nın bağımsızlık ve özgürlüğü için konuşan, toplama kamplarının sesini duyuran yiğit yazarlar... İncilin ve folklorun halk yazarları, gezgin saz şairleri, Moliere, Hugo, Zola, Shakespeare, Dickens, Tolstoy, Barbusse, Gorki ve Mayakovski'ler... «Paisa» yı, «Ray Kavgası» nı ve «Kesin Dönüş» ü sahneye koyan yazarlar...

Çeviren : Asım BEZİRCİ

GENÇ SİNEMA

dergisinin

hazırlanmakta olan 14. sayısı

«DEVRİMCİ KÜLTÜR CEPHESİ»

özel sayısıdır.

(32 sayfa - 2,5 lira)

ABONE OL

(yıllığı ya da 12 sayısı 20 lira)

PK - 18 Mecidiyeköy

İSTANBUL

LEYLA ERBİL

BAY AKBAL VE AYAKTAŞLARINA

Bay Akbal, kitabım için verdiğim ilândan başlayarak Tarzan Öldü için kaleme aldığım eleştiriyi, ve de öykülerimi aşağılayıcı bir ağızla sömürüp beni düşük tartışmalara sokma çabalarınız boşuna. Beni o seviyede tartışmalara sokmaya kimsenin gücü yetmez. Uygulamaya yeltendiğiniz yöntem Peyami Safalarla doruğuna erişmiş ve eskitilmiştir. Ben sizi değil, sizlerin mirasyedicisi olduğunuz yozlaşmış bir geleneği yıpratmak isterim. Bu bakımdan sizin ya da çömezlerinizin, ne «Böyle şeylerle uğraşacağına hikaye yazsın» gibisine ucuz öğütleri, ne «Armağan alamadı da ondan» diye kendi ahlaklarını bana yamamaya kalkışan zavallı buluşlarınız, ve ne de kuyruğu sıkıştığında kadın yazar oluşumu fırsat bilip tartışmayı belden aşağı bölgelerde yapma hevesiniz yıldırmaz beni.

Varlık (sayı 753) dergisindeki karşılığınız, Ç. Altan'ın düşüncelerine «Anası Fahişedir» pankartlarıyla saldıran zavallı insancıklarımızı anımsattı bana. Ayrım şu ki; onlar iktidar çevrelerinin yüzyıllardır kandırdığı ve sırtlarından geçindiği ezik halk yığınları siz ise her fırsatta Atatürk devrimcisi olduğunu haykıran bir aydınsınız.

Siz ve ayaktaşlarınız günümüzde eskisi denli sinsi ve sapık taktiklerle bütün çevreleri sindirmenin ve kendinizi kabul ettirmenin zorlaştığı günlere geldiğinizi öğrenmelisiniz.

Eleştiriniz 7 Nisan 1970 tarihli Ant dergisinde yapılmıştır. Adı geçen eleştiride canlı ve cansız belgeler kullanılarak yeni bir yöntem uygulanmıştır. Bundan sonra vereceğiniz karşılıkların benimkilere yakışan bir seviye taşımasını dilerim.

FORMÜL :

En yeni Divan şairlerimiz tarzında Gazel mi yazmak istiyorsunuz? Çok kolay. Önce uyaklanmaya elverişli bir sözcük seçin. Örneğin : «Ucundan». Sonra uyaklar bulun bu sözcüğe : «orucundan, sorgucundan, şundan bundan». Korkmayın, yarım uyaklar da kullanabilirsiniz : «uğultusundan, tuzundan, uykusundan» v.s. v.s... Sonra ilk beyiti, tabir-i eskiyle «makta» beytini düşürün. Örneğin :

Gelirdi İstanbul'un öbür ucundan
Oturup konuşurduk şundan bundan

Bilindiği gibi Gazel'de beyitlerin anlam bakımından birbirleriyle ilişkisi olması pek aranmaz. Zaten en yeni Divan şairlerimize Divan edebiyatının özellikle bu tarzını sevdiren şey de bu olmalı. Eh, o zaman işiniz büsbütün kolaylaşmış oluyor. Döşenin artık aklınıza ne gelirse. Yeter ki biraz melânkoli, biraz romantizm, biraz tarih, biraz «ilginçlik» katabilin beyitlerinize.

İşte bazı örnekler :

Ben o ormanı hemen tanırım
Kulaklarımda kalan uğultusundan

Ey deniz, nedir senden çektiklerim
Nedir senden çektiklerim ve tuzundan

Çıkınca tahta Yavuz Sultan Selim
Titremişti Şah İsmail korkusundan

En yeni Divan şairlerimizin bir başka özelliği de hiç çekinmeden her şeyi şiirleştirebilmeleri. Bir takım tumturaklı beyitlerin ardı sıra, örneğin şöyle bir beyit düşürebilirsiniz :

Ne yaptımsa uyuyamadım be birader
Bütün gece karnımın gurultusundan

v.s v.s... Böylece on beş yirmi tane Gazel yazdınız mı hemen bir Divan tertib edebilirsiniz artık. Üstelik bir taşla iki kuş vurmuş olur, hem zevki iğdiş edilmiş burjuvaziyi tavlar, hem de «geleneksel sanat», «ulusal sanat» sorunlarını bir çırpıda çözümlemiş olursunuz. Aşağıda A. Baykal'ın bu formulü uygulayarak yazdığı yeni bir Gazel'ini sunuyoruz. Yakında öteki «büyük şairlerimiz» den bazıları gibi şiir yazmak için de yeni formüller ve örnekler sunmak istiyoruz.

H. D.

SÜHEYLA HANIMIN BİR YAZ GECESİ BALKONA ÇIKMASINA GAZEL

A. BAYKAL

Bir yaz gecesi balkona çıkmıştı Süheyla hanım
Sevdiğim, efendim, devletli sultanım

Geçmiş zaman olur ki hayali cihan değer
Ama her geçmiş zaman da hayale değmez ki canım

Tulumbacılar geçiyordu o sırada yoldan
Dedim yangın var galiba gidip bir bakalım

Mahmut Şevket paşayı vurdular bir öğle üzeri
Korkudan üç ay tavanarasında saklandım

Efendim, bendeniz mülazım-ı evveldim o sırada
Fakat hareket ordusuna katılmadım

Yirmibeşine henüz basmıştım galiba
On beşinde ya var ya yoktu Süheyla hanım

Fasl-ı nihaventten bir şarkı gibiydi hayat
Nasıl da geçip gitti anlamadım

Ey ömür! Ey gül ve bülbül! Ey falan filan!
Ey dinmek bilmeyen siyatik ağrılarım;

Baykal, yeter artık bunca tegazzül
Sonu gelmez bu işin üstadım

halkın dostları KURUCULARI: ATAOL BEHRAMOĞLU / İSMET ÖZEL
AYLIK DEVRİMCİ SANAT VE KÜLTÜR DERGİSİ / 2 LİRA / YILLIK ABONESİ 20 LİRA
Sahibi ve Sorumlu Yönetmeni : İsmet Özel / Yönetim Yeri : Sümer Sokak, 8 - A Yenişehir - ANKARA
Yazışma ve Havale Adresi : İsmet Özel PK. 30 Bakanlıklar - ANKARA / Baylan Basım ve Ciltevi Tel : 12 52 95 - ANKARA